PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · JĘZYK POLSKI · KLASA 8

Dział 5. Analiza i interpretacja wiersza w formule E8

Podmiot liryczny, adresat i sytuacja liryczna, środki stylistyczne i ich funkcje, symbol i alegoria, budowa wiersza, gatunki liryczne, interpretacja z odwołaniem do wartości i lektur – zadania w formule egzaminu ósmoklasisty. Sześć kart pracy: teoria z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, zastosowanie i dwa równoległe sprawdziany – z pełnym kluczem odpowiedzi.

Karta	Temat	Zadania
1	**Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka	5 zad. 17 pkt
2	**Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – ćwiczenia podstawowe** Sprawdzam, czy rozumiem podstawy	3 zad. 18 pkt
3	**Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – utrwalenie** Zadania o wyższym poziomie trudności	2 zad. 17 pkt
4	**Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – w praktyce** Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia	3 zad. 21 pkt
5	**Sprawdzian: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – grupa A** 25 minut · 17 pkt	2 zad. 17 pkt
6	**Sprawdzian: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – grupa B** 25 minut · 17 pkt	2 zad. 17 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa 2017 w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996). Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 17 pkt

Przypomnij sobie

- **Analiza wiersza w pięciu krokach:** (1) przeczytaj wiersz dwa razy – raz całość, raz z ołówkiem; (2) ustal, kto mówi i do kogo; (3) nazwij sytuację i uczucia; (4) znajdź środki stylistyczne i określ ich funkcję; (5) sformułuj sens wiersza, czyli o czym naprawdę jest.
- **Podmiot liryczny** to osoba mówiąca w wierszu. To nie autor, tylko postać stworzona przez poetę (nawet gdy mówi „ja"). O autorze piszemy wtedy, gdy korzystamy z kontekstu biograficznego, np. *Kochanowski napisał treny po śmierci córki Urszuli*.
- **Adresat** to ten, do kogo mówi podmiot liryczny (osoba, rzecz, Bóg, ojczyzna). Bezpośredni zwrot do adresata to **apostrofa**: *„Moja droga Orszulo"*, *„Litwo! Ojczyzno moja!"*.
- **Sytuacja liryczna**: kto mówi, gdzie, kiedy i co przeżywa. Gdy podmiot mówi o sobie (formy 1. osoby: *tęsknię, pamiętam*), to liryka bezpośrednia. Gdy opisuje świat lub innych ludzi, to liryka pośrednia.

Środek	Przykład	Typowa funkcja
epitet	*zardzewiały* klucz	określa cechę, buduje obraz i nastrój
porównanie	*ty jesteś jak zdrowie* (Mickiewicz)	przybliża coś przez podobieństwo, podkreśla cechę
przenośnia (metafora)	*ciemne oko* studni	pokazuje rzecz w nowy, zaskakujący sposób
uosobienie	most *czeka*, klucz *pamięta*	nadaje rzeczy cechy człowieka, budzi bliskość
ożywienie	wiatr *goni* chmury	nadaje ruch i życie rzeczom lub zjawiskom
zdrobnienie	*maluczką duszą, kąciki*	wyraża czułość, podkreśla kruchość
wyrazy dźwiękonaśladowcze	*skrzyp, skrzyp*	oddają dźwięki, ożywiają obraz
apostrofa	*Tęskno mi, Panie*	bezpośredni zwrot do adresata, wzmacnia emocje
pytanie retoryczne	*Kto z nas nie tęsknił za domem?*	skłania do refleksji, odpowiedź jest oczywista

Podgląd • Pierwsza Ławka

powtórzenie, refren	*Tęskno mi, Panie* po każdej strofie	podkreśla najważniejszą myśl lub uczucie
wyliczenie	*wojska i wesela, wozy z sianem, rowery*	pokazuje bogactwo i mnogość
kontrast (zestawienie przeciwieństw)	*Pełno nas, a jakoby nikogo nie było*	uwydatnia różnicę, np. ogrom straty
neologizm	wyraz nowo utworzony przez poetę	nazywa coś nowego, zaskakuje
inwokacja	*Litwo! Ojczyzno moja!* na początku *Pana Tadeusza*	uroczyście rozpoczyna utwór
ironia	*Świetnie, znowu deszcz!*	mówi odwrotnie, niż myśli; ośmiesza lub krytykuje

- **Funkcja środka** to odpowiedź na pytanie: *co ten środek robi w tym wierszu?* Wzór: *Porównanie „jak ptak, który zapomniał, dokąd miał lecieć" podkreśla, że klucz stracił swoje zadanie.* Odpowiedź „środek upiększa tekst" na egzaminie nie wystarcza.
- **Symbol** ma wiele znaczeń, których nie da się wyczerpać jednym słowem (np. klucz – dom, pamięć, dzieciństwo). **Alegoria** ma jedno stałe znaczenie (np. lis w bajce – przebiegłość, waga – sprawiedliwość).
- **Budowa wiersza**: wers (jedna linijka), strofa (grupa wersów), rym (podobne brzmienie końcówek wersów), refren (powtarzany wers lub strofa). Wiersz bez rymów i stałego rytmu to wiersz wolny.
- **Gatunki liryczne z lektur**: fraszka (krótki, żartobliwy lub refleksyjny utwór), pieśń (utwór o ważnych sprawach życia, często z pouczeniem), tren (utwór żałobny po czyjejś śmierci), hymn (uroczysta pieśń pochwalna). Ballada, np. *Świtezianka*, łączy cechy epiki, liryki i dramatu.
- **Interpretacja** to odczytanie sensu wiersza. Formułujesz tezę (np. *Wiersz pokazuje, że pamięć o bliskich jest silniejsza niż czas*) i uzasadniasz ją cytatami. Możesz odwołać się do wartości (miłość, ojczyzna, wiara, przyjaźń) i do kontekstu (biograficznego, historycznego).

Jak czytać wiersz

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. *Tren VIII*, wers 3.: *„Pełno nas, a jakoby nikogo nie było”*. Nazwij środek i określ jego funkcję.
To kontrast, czyli zestawienie przeciwieństw: *pełno – nikogo*. W domu wciąż jest wiele osób, ale po śmierci małej Urszulki wszystkim wydaje się pusty. Kontrast podkreśla ogrom straty ojca.

Przykład 2. Norwid, *Moja piosnka [II]*: wers *„Tęskno mi, Panie”* kończy każdą strofę. Jaką rolę odgrywa?
To refren i zarazem apostrofa do Boga. Powtarzany po każdej strofie wzmacnia uczucie tęsknoty. Zwrot do Boga nadaje wierszowi charakter modlitwy – podmiot liryczny powierza swój smutek Stwórcy.

Przykład 3. Polecenie: *Wyjaśnij, co symbolizuje chleb w wierszu Norwida.* Porównaj dwie odpowiedzi.
Odpowiedź za 0 pkt: *Chleb to jedzenie.* (znaczenie dosłowne). Odpowiedź za 1 pkt: *Chleb symbolizuje szacunek dla pracy rolnika i dla darów Boga – dlatego w ojczyźnie podmiotu nawet okruszynę podnosi się z ziemi.* Dobra odpowiedź odczytuje znaczenie przenośne i odwołuje się do tekstu.

Zadania

1 **Połącz nazwę środka stylistycznego z przykładem. Wpisz literę.** ___ / 6 pkt

1. epitet	a) „Któż z nas nie tęsknił za domem?”
2. porównanie	b) „Szu-szu, szeleszczą liście”
3. uosobienie	c) „Moja droga Orszulo”
4. wyrazy dźwiękonaśladowcze	d) „srebrny księżyc”
5. pytanie retoryczne	e) „Wiatr opowiadał drzewom stare historie”
6. apostrofa	f) „cichy jak śnieg na dachu”

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____ 6 ____

2 **Dokończ zdanie: „Podmiot liryczny to…”. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.** ___ / 1 pkt

A. bohater, o którym opowiada narrator
B. osoba mówiąca w wierszu, stworzona przez poetę
C. czytelnik, do którego zwraca się poeta
D. zawsze sam autor wiersza

Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – ćwiczenia podstawowe

KARTA 2/6

Sprawdzam, czy rozumiem podstawy

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 18 pkt

Pamiętaj: podmiot liryczny to osoba mówiąca w wierszu, nie autor

1 Przeczytaj fragment wiersza i wykonaj zadania.

___ / 13 pkt

Moja piosnka [II] (fragment)

Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba
Podnoszą z ziemi przez uszanowanie
Dla darów nieba,
Tęskno mi, Panie.

Do kraju tego, gdzie winą jest dużą
Popsować gniazdo na gruszy bocianie,
Bo wszystkim służą,
Tęskno mi, Panie.

Do kraju tego, gdzie pierwsze ukłony
Są jak odwieczne Chrystusa wyznanie:
„Bądź pochwalony!"
Tęskno mi, Panie.

Cyprian Kamil Norwid, *Moja piosnka [II]*, strofy 1–3 (utwór z domeny publicznej, tekst według wolnelektury.pl)

1.1 Kim jest podmiot liryczny wiersza? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

___ / 1 pkt

A. rolnikiem, który opisuje swoją codzienną pracę w polu

B. podróżnikiem, który cieszy się z poznawania obcych krajów

C. człowiekiem, który żyje z dala od ojczyzny i za nią tęskni

D. księdzem, który poucza swoich parafian

1.2 Na podstawie fragmentu wiersza oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

___ / 4 pkt

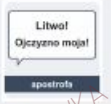
1. Każda strofa kończy się tym samym wersem.	P	F
2. Podmiot liryczny opisuje kraj, w którym właśnie przebywa.	P	F
3. Wiersz ma charakter modlitwy.	P	F
4. Podmiot liryczny krytykuje zwyczaje swojego kraju.	P	F

Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – utrwalenie

KARTA 3/6

Zadania o wyższym poziomie trudności

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 17 pkt

Pamiętaj: apostrofa – bezpośredni zwrot: „Litwo! Ojczyzno moja!”

1 **Przeczytaj utwór i wykonaj zadania.** ___ / 13 pkt

Tren VIII

Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim,
Moja droga Orszulo, tym zniknienim swoim.
Pełno nas, a jakoby nikogo nie było:
Jedną maluczką duszą tak wiele ubyło.
Tyś za wszytki mówiła, za wszytki śpiewała, *(w. 5)*
Wszytkiś w domu kąciki zawżdy pobiegała.
Nie dopuściłaś nigdy matce się frasować
Ani ojcu myśleniem zbytnim głowy psować,
To tego, to owego wdzięcznie obłapiając
I onym swym uciesznym śmiechem zabawiając. *(w. 10)*
Teraz wszytko umilkło, szczere pustki w domu,
Nie masz zabawki, nie masz rośmiać się nikomu.
Z każdego kąta żałość człowieka ujmuje,
A serce swej pociechy darmo upatruje.

Słowniczek: zniknienie – odejście, śmierć; za wszytki – za wszystkich; zawżdy – zawsze; frasować się – martwić się; obłapiać – obejmować; uciesznу – wesoły; nie masz – nie ma; rośmiać się – roześmiać się; ujmować – ogarniać; darmo upatrywać – na próżno szukać.

Jan Kochanowski, *Tren VIII* (utwór z domeny publicznej; pisownia częściowo uwspółcześniona)

1.1 **Do jakiego gatunku należy utwór? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.** ___ / 1 pkt

A. tren **B.** fraszka **C.** hymn **D.** ballada

1.2 **Wyjaśnij, na czym polega kontrast w wersie 3. Napisz dwa zdania.** ___ / 2 pkt

1.3 **Wypisz z utworu dwa zdrobnienia. Określ ich funkcję.** ___ / 2 pkt

Sprawdzian: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – grupa A

KARTA 5/6

25 minut · 17 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 17 pkt

1 Przeczytaj wiersz i wykonaj zadania. ___ / 13 pkt

Stary most

Stoisz nad rzeką od stu lat, zgarbiony
jak dziadek, który czeka na wnuki.
Po twoich plecach przeszły wojska i wesela,
wozy z sianem, rowery, pierwsze randki.

Szu-szu – szepcze woda pod łukami.
Czy pamiętasz jeszcze wszystkie kroki?
Ludzie odchodzą, zmieniają się stroje,
a ty trzymasz dwa brzegi jak dłonie.

Nie pytaj, czy jesteś jeszcze potrzebny.
Dopóki łączysz to, co rozdzielone,
jesteś najważniejszym słowem
w języku tej doliny.

Tekst przygotowany do zestawu

1.1 Na podstawie wiersza oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ___ / 4 pkt

1. Podmiot liryczny zwraca się bezpośrednio do mostu.	P	F
2. Most jest nowy i nikt jeszcze po nim nie przeszedł.	P	F
3. Przez most przechodziły różne pokolenia ludzi.	P	F
4. Podmiot liryczny uważa most za niepotrzebny.	P	F

1.2 Który środek stylistyczny występuje w wersach 1.–2.? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. ironia **B.** inwokacja **C.** porównanie **D.** neologizm

1.3 Wypisz z wiersza **jedno** uosobienie. Określ jego funkcję. ___ / 2 pkt

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8

Podgląd pokazał 7 z 20 stron. Pełna wersja: 20 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – najważniejsze wiadomości – 5 zadań, 17 pkt
- Karta 2: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – ćwiczenia podstawowe – 3 zadania, 18 pkt
- Karta 3: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – utrwalenie – 2 zadania, 17 pkt
- Karta 4: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – w praktyce – 3 zadania, 21 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – grupa A – 2 zadania, 17 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: Analiza i interpretacja wiersza w formule E8 – grupa B – 2 zadania, 17 pkt
  Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z przykładami.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/jezyk-polski-klasa-8-dzial-05-analiza-i-interpretacja-wiersza-w-formule-e8-zestaw